

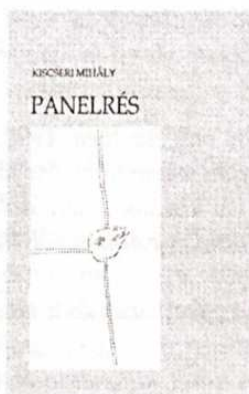
NAGY CSILLA

Bérházbukolika

Kiscseri Mihály: *Panelrés*

A *Panelrés* című verseskötet tematikus értelemben arra a kérdésre keresi a választ, hogyan, milyen retorikával lehet beszélni a városról, amelyben élünk, amelynek részei vagyunk, illetve hogy el lehet-e különülnünk a közegünktől annyira, hogy annak kulturális, történeti, társadalmi és emocionális szövevényét felfejthessük. A versek mindegyike ezt a dilemmát mutatja fel: a szövegeket egymásutániségükben olvasva egyfajta leporelló nyílik meg előttünk, amely olykor pillanatképekben, olykor pedig filozofikus leírásokban teszi hozzáférhetővé a város tapasztalatát az olvasó számára. A leporelló-jelleget a könyv szerkezete is erősíti: a versek hét ciklusba tagozódnak, amelyeket egy-egy, Földi Péter festőművésztől származó grafika vezet be. Ezek mintegy cikluscímekként is szolgálnak (az első ciklus előtt nincs rajz, itt a könyv első borítóján szereplő képet tekinthetjük bevezető illusztrációnak).

Ahogy a hét ceruzarajz az ábrázolt alakok körvonalával, azonosságokkal, közös szegmenseikkel játszik, vagyis ahogy a kép lényegét a határvonalak elrendezése, a képi viszonyok sokféle értelmezhetősége adja meg, úgy a szövegek is többféle értelmezését adják a városnak, amely egyben változatos –

ám csak ritkán kiérleltnek mondható – poétikai eljárásokat is teremt. Az egyik meghatározó tradíció, amely Kiscseri Mihály könyvében tetten érhető, a helyzetvers hagyománya: a művek sokszor hétköznapi szituációkat idéznek meg, az urbánus életforma, a poros panelváros egy-egy tipikus szegmensét, jelenetét mutatják be. Az első ciklus versei többnyire ezt a csoportot képviselik. *A helyi elégiákból* például (5., egyébként ez a szöveg nyitja a kötetet) lajstromba veszi a város tárgyait (és hiányait), amelyek annak identitását létrehozzák: „Eklektikus műkő oromzatok, / hulló stukkók, szecessziós / cserépek, rézcsatornák, rizalitok [...] // Kávéházak, galériák, rejtett / bordélyok és metróállomások nélküli, // Csökkenő terü-számú / gyárkémenyek, könyvtárak / városában élek.” A helyzetversek gondolatmenete azonban – és ez Kiscseri lírájának egyik jellegzetes vonása – olykor túllép az általános „panelsztorin”, a szövegek sokszor filozofikus-lételméleti momentumokkal rendelkeznek. Az imént idézett vers esetében ezt a többletet a városkép narratívájának az idő toposzával való továbbírása jelenti: „Se borostyán, se szén, se selyem, / csak a mi időnk, a sokszögű. / Amszterdamban – mondják – másként összegzik az

első pillantást. Tudom.” A gondolatmenet azonban (sajnos) nem mélyül el, annak csak a lehetőségét hordozza, de a helyzetversek ilyen módon történő kiteljesítése a későbbiekben mindenképp hasznára válna Kiscseri lírájának.

A versek másik csoportját azok a szövegek alkotják, amelyek az említettekkel ellentétben nem a meglévő élményekre, tapasztalatokra hagyatkoznak a befogadás során, hanem sokkal inkább az aktuális szövegben, a szavak egymásutániségában rejtik el a megfejtést. Olyan enigmatikus szerkezetű versekről van szó, amelyek a levezetett logikai sor, gondolatmenet következtében egyfajta ördögglakatként bezáródnak, mondanivalójuk nehezen fejthető fel. Ez az eljárás nem veszélytelen, hiszen az utalások elbizonytalanítása a befogadást veszélyeztetheti. Szerencsés megoldást jelent azonban a *Katedrálisom labirintja* (62.), amely többféle utalásrendszer, metaforikus háló összedolgozásával válik titokzatossá, a bibliai jelenetek, szimbólumok mellett kollektív jelképek szerepelnek (falak, labirintus, hullám, vad, erdész). A vers erénye, hogy a különböző utalásokat képes rendszerbe foglalni, az alapvetően más-más jelentésű metaforák végül egységbe rendeződnek, és nem zilálják szét a mondanivalót, amely így hozzáférhetővé válik a befogadó számára.

A versek harmadik csoportját, és a tematika újraértését, újrarajzolását jelentik azok a szövegek, amelyek a szerepvers műfaját alkalmazzák, többnyire eredményesen, ötletesen. A versbéli szituáció olykor valamely történeti-irodalmi hagyomány megidézésével jön létre (így például Balassi lírájára utal az

Átok helyett (79–82.)), máskor pedig valamely általános érvényű toposzt strukturálnak újra a szövegek (a *Hyeronimus Bosch: Keresztvitel* (88–90) például biblikus kódokat szólaltat meg egy képzőművészeti alkotás kapcsán; a *15-dik március, 2006* című versben (68–69.) pedig a szabadság motívumának újragondolása történik); egyes versek konkrét műre (életműre) utalnak, ezáltal teremtik meg saját értelmezési körüket (*Az egyszerűségekről* (93.), *Egy Faludy-fotóra* (72–73.)). A városkép „megrajzolásában” termékeny módon vesznek részt azok a szövegek, amelyek a panelvilágot a népi hagyomány- és hiedelemkincs szegmenseivel kapcsolják össze, ezáltal sajátos, egyedi városmitológiát teremtenek. A *Húshagyó kedd fölé* (78.) például látszólag, az első sorok alapján egyszerű leírás: „[...]lassan nyúló délután, dermed a napközi hólé, bőrösen.” Bizonyos szöveghelyek azonban transzcendenssé tágtíják az idillt, a felsorakoztatott motívumok pedig az ünnep, a szakralitás kódolását hajtják végre, a vers pedig mintegy az áldozatbemutatásnak, a város megtisztulásának mantrájaként/imájaként értelmezhető: „[...]mozdulatlanná / bénult zsákmányállata leszek marasztalt / évszakomnak az újra kupolásodó égbolt / alatt, szaglóló panel-bűneimet kifüstölő / tavaszi kerti tüzek előtt.”

A várostematika sok szempontú újragondolása, és a poétikai eljárásokkal való merész kísérletezés a *Panelrés* erénye – ennek pontosítása, kiteljesítése Kiscseri Mihály következő kötetében minden bizonnyal megtörténik.

(*Palócföld Könyvek, Salgótarján, 2007*)